DOĞU KARADENİZ'DE KIYILARA VE DERE YATAKLARINA MÜDAHALELER VE BEKLENEN TAŞKINLAR

Hızır ÖNSOY (*)

Ülkemizin Doğu Karadeniz Bölgesi, topoğrafik ve hidro-meteorolojik özellikleri bakımından, sel felaketleri açısından, her zaman hassas bölge konumundadır.

Belirli aralıklarla ve sıkça taşkınlar ve sel felaketleri büyük can ve mal kayıplarına sebep olurken, insanlar gerçekten ne yapıyor?

Kuzeyde, haşin dalgalarıyla Karadeniz, güneyde, aniden yükselen Doğu Karadeniz dağları, arasında sıkışıp kalmış, büyük mücadele veren bir halk. Öyle bir halk ki, adeta, ekmeğini taştan çıkaran tipten.

Ülkemizdeki yanlış kentleşme, günümüzde azalma-sına rağmen, kırsal bölgeden kalkıp kentlere, aşırı bir göç olmuştur. Bu göçün nedenleri olarak kırsal bölgede eksik olan iş güvencesi, sağlık sorunlarının iyileştirilmesi ve eğitim olanakları gelmektedir.

Kırsal bölge halkının kendi yörelerinden kalkıp kentlere gelmesiyle, konut sorunu, ulaşım ve trafik, çevre sorunları, yeşil alan gereksinimi, içme-kullanma suyu sorunları vb. içinden çıkılamaz hale gelmiştir.

Bu sorunların başında, konut sorunu ve buna bağlı olarak da, çarpık ve hızlı yapılaşma gelmektedir.

Ancak, bölgemizdeki mevcut kıyı şeridi, buna cevap veremez durumda olunca, hızlı ve çarpık-plansız yapılaş-ma kaçınılmaz olmuştur. Her önüne gelenin, istediği gibi ruhsatlar dağıtılması, günümüzdeki sorunları ortaya çıkarmıştır. Binaların kat sayısı, yönü, tipi, biçimi, park olanakları, yeşil alan gereksinimi vb. arap saçına dönmüştür.

Kağıtlar üzerinde işlenen planlar terkedilerek, dere ve akarsu yataklarına, deniz kıyılarına doğru kentleşme ve yerleşme hızla yöneldi. Her şey bir anda kontrolden çıkarak, yerel yönetimler, diğer kurumlar denetimi kaçırmışlardır.

Bölgede yaşanan taşkınlarda büyük can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Yine dere yataklarına, deniz kıyılarına, kontrolsüz müdahaleler sürmektedir. Dere yatakları akış kesitleri, iyiden iyiye daraltılmaktadır.

Bir dere yatağının bir yanına, aniden bir istinat duvarı çekiliyor ve bir sanayi sitesi kuruluyor. Yatak değiştirilerek, bir yapı kooperatifi başlatılıyor.

Mevcut yapılaşmada, gerekli kum-çakıl, istendiği gibi ve miktarda, mühendislik uygulamalarına aykırı şekilde (YER - ZAMAN - MİKTAR HATALARI) alınıyor. Köprü ayakları civarı iyice oyuluyor. Kesitler ve dere yatakları dengesi bozuluyor. Bir sonraki sel felaketine hazırlık yapılıyor.

Kıyılarımıza olumsuz müdahaleler sonucu, bozulan kıyı dengesi ve deniz fırtınasında çöp yığınlarının oluşumu

Örneğin, 1981 sel felaketi ve Rize (Pazar) de 27 can kaybı, 1982 sel felaketi ve Rize (İkizdere) de 8 ölü, 1990 Trabzon ve civarı sel felaketi ve 56 can kaybı, 1998 Trabzon (Başköy) de 47 ölü, 2001 sel felaketi ve Rize (Güneysu) da 10 can kaybı, 2002 sel ve heyelanlarıyla Rize (Taşlıdere ve Çayeli) de 32 can kaybı....

Daha birçok felaket. Trilyonlarca mal kaybı.

"Bir musibet bin nasihatten iyidir" diyor bir atasözümüz ama, bunların hiçbirinden ders almıyoruz.

Karadeniz Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü olarak yapmış olduğumuz bir çok bilimsel araştırmada, erozyon sonucu, Doğu Karadeniz Bölgesinde, her yıl yaklaşık 3,5 milyon ton kum-çakıl denize ulaşırken, yine bu kadar malzeme de, dere yataklarında birikiyor.

Çalışmalarımızda, kum-çakıl potansiyeliyle, gereksinimin karşılaştırılmasında, gereksinimin daha az olduğu görülmüştür.

O halde, neden bu kıyı tahribatı?

Tek nedeni, denizden ve dere yataklarından malzeme alınırken, yerine, miktarına ve zamana dikkat edilme-mesidir.

Bölgemizin, hemen hemen bütün dere ve akarsu yataklarında benzer manzara yaşanıyor. Çözüm için, araştırmalarımızın uygulamaya bir an evvel dökülmesi gerekir. Bütün dere ve akarsu havzaları, taşkın frekans analizleri yapılarak, tehlike sınırları belirlenmelidir.

Allah saklasın, çok daha büyük felaketlerin habercisidir bu koşullar ve uygulamalar. Bütün dere yatakları, bu açıdan, patlamaya hazır birer bomba gibidir.

(*) Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi
İnşaat Mühendisliği Bölümü, Trabzon